

Eduard Jedlička: Americký sen zlatníka z Moravy¹

Lucie Večerníková, Filip Šír, Tomáš Slavický

Eduard Jedlička: American Dream of Moravian Jeweller

Abstract: *In the collections of the earliest phonograph cylinders held by American memory institutions, a remarkable set of recordings with Czech content can be found under the title of Jedlička Records, derived from the name of Eduard Jedlička (1867–1944), a Czech immigrant to the US. The authors of the study present for the first time the story of the Moravian native who left his homeland in 1895 to pursue his American dream. Jedlička Records represent a valuable example of Czech (mostly traditional folk) songs popular among the Czech minority in the early 20th century. They also represent a significant contribution to the sound cultural heritage of the Czech community in the US and to the history of the recording and distribution industry.*

Keywords: *Emigration to the USA, music industry, New York, phonograph cylinders, Eduard Jedlička, immigrant communities*

1 Toto dílo bylo finančně podpořeno Ministerstvem kultury ČR (DKRVO 2019–2023/24.II.d, Národní muzeum, 00023272).

2 K vystěhovalectví Čechů do USA, především New Yorku, výběrem SALABA-VOJAN, Jaroslav Egon. Velký New York, New York, 1908; ČAPEK, Tomáš. Návštěvníci z Čech a Moravy v Americe v letech 1848–1939. Chicago, 1940; KUTNAR, František. Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu. Rozpravy ČSAV, 1964, roč. 74, č. 15; ŠATAVA, Leoš. Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA. Praha, 1989; POLIŠENSKÝ, Josef. Úvod do studia vystěhovalectví do Ameriky, 2 sv. Praha, 1992–1996; KORYTOVÁ-MAGSTADT, Štěpánka. Kde domov můj? Češi a Slováci v USA a jejich vazba k mateřské zemi. Praha, 2010; DUBOVICKÝ, Ivan. Češi v Americe a česko-americké vztahy v průběhu pěti staletí. Praha, 2018.

3 Stručný nástin životopisu a vzniku firmy Ed. Jedlička popsali pouze stručně GÖSSEL, Gabriel a ŠÍR, Filip. Bohemia on Records. Early Czech Sound Recordings in the United States / Krajané za velkou louží. Praha, 2018, s. 17, 19, 38–41.

Mgr. Lucie Večerníková

Archiv Národní galerie v Praze
lucie.vecernikova@ngprague.cz

Filip Šír, DiS.

Národní muzeum
filip.sir@nm.cz

PhDr. Tomáš Slavický, Ph.D.

Národní muzeum
tomas.slavicky@nm.cz

Od poloviny 19. století se v Evropě začal více prosazovat nový fenomén: emigrace na západ do Nového světa. Vidina dobrodružství, lepší budoucnosti a politické i náboženské svobody byla pro obyvatele Rakouské monarchie velmi lákavá, zejména po událostech roku 1848. Zprvu mířili čeští krajané do zemědělských oblastí Spojených států, jako byla Nebraska, Iowa, Wisconsin nebo Texas. Od konce 19. století pak do větších měst, včetně New Yorku, Chicaga nebo Clevelandu. V nich potom vytvořili množství českých komunit.

Poptávka po plavbě přes Atlantik přinesla rozvoj a zkvalitnění služeb. Společnosti začaly nabízet palubní lístky na nové parníky či plachetní lodě, které byly rychlejší a ve srovnání s předchozími mnohem luxusnější, a ty nejdominantnější vypravovaly svá plavidla z přístavů v Brémách, Hamburku, Neapoli, Southamptonu, Liverpoolu, Rotterdamu, Amsterdamu, Antverpách a jiných.² A právě v Brémách začíná nová životní etapa do té doby neznámého Eduarda Jedličky (1867–1944), jenž se v druhé domovině stal významnou osobností v oblasti hudebního průmyslu, ale jeho aktivity byly pestřejší.

Osudy tohoto Čechoameričana, jenž jako první začal v USA nahrávat, vydávat a distribuovat nahrávky pro českou menšinu, nebyly dosud zkoumány, stejně jako obsah zvukových záznamů, který tehdy pořizoval s využitím nového technického vynálezu, Edisonova fonografu.³ Rekonstrukce života a aktivit hudebního obchodníka Jedličky otevírá do budoucna cestu ke studiu obecnějších zákonitostí. Může pomoci pochopit roli českých migrantů ve vývoji americké společnosti a kultury přelomu 19. a 20. století, jejich adaptabilitu, podnikavost i problémy, jimž čelili. Zároveň tato specifická oblast čechoamerického podnikání umožňuje vhled do širší problematiky hudebního průmyslu.

Neznámý vydavatel

Příběh Eduarda Jedličky se začal odhalovat během posledních pěti let. Již delší dobu se vědělo, především v úzkém kruhu diskografů (osob systematicky sbírajících informace o vydaných záznamech na různých zvukových nosičích), že existoval někdo, kdo kolem roku 1903 vydával v USA krajané nahrávky na fonografických

válečích. To později potvrdil i americký muzikolog Richard Spottswood (*1937), který jejich zlomek osobně viděl koncem 70. let 20. století v Kongresové knihovně ve Washingtonu, D. C.⁴

Tak započala snaha o získání digitálních kopií prvních desítek zvukových rekordů, což by nám umožnilo si je znovu po více než 110 letech poslechnout. Vzhledem k tomu, že každý váleček měl na původním obalu uvedené i ručně psané pořadové číslo, přišlo se s tvrzením, že Jedlička jich musel vydat více, než se zprvu předpokládalo. Dále se ukázalo, že v roce 1903 registroval svoji značka *Ed. Jedlička*, pod kterou chtěl prodávat tzv. *phonograph records*,⁵ i to, že roku 1908 evidoval minimálně 510 čísel zvukových záznamů.⁶ Z nahrávek z Kongresové knihovny už jsme věděli, že obsahem je nejen zpěv, ale i mluvené slovo a současně na mnoha z nich účinkuje sám Jedlička. Každá nahrávka byla zpočátku originál, což potvrzuje i údaj na obalu první série: *Jedličkův Master Record*. Tato informace na později vydávaných válečcích chybí. Zřejmě díky zvýšené poptávce proto začal s rozmnožováním záznamů. Papírové lístečky s názvy skladeb, které k nim vkládal do obalu, pokud se zachovaly, bohužel neobsahují ani jména interpretů, ani přesné datum pořizování záznamu na příslušný váleček.

Mimoto se nám podařilo objevit i žijící rodinné příslušníky, především třetí generaci Jedličků. Jeden z vnuků Eduarda Jedličky (linie syna Karla-Charlese) v 60. letech minulého století věnoval téměř padesát fonografických válečků do Kongresové knihovny. Jedná se o ty samé exempláře, jež později viděl Spottswood. Jiná praprapravnučka (linie dcery Josephine) spolu se svým bratrem vlastnila více než 150 válečků (ne všechny jsou z Jedličkovy produkce), které postupně předávají univerzitě v Iowě, nebo rodina dalších českých emigrantů, Jiruškovi, na základě našich přednášek v roce 2019 zjistila, kdo byl Eduard Jedlička, a také darovala na Iowa University 12 fonografických válečků.

Kromě již zmíněných hmotných pramenů, které posloužily mj. ke studiu dobové hudební produkce, bylo našim

záměrem osvětlit i životní osudy samotného Jedličky. Jak se dostal do New Yorku? Kdy začal s podnikáním? Vrátil se někdy zpět do rodné země? Jaký měl vztah s českými krajany? To bylo jen několik málo otázek, na něž jsme se pokusili najít odpovědi.

Písemné zdroje dělíme do dvou skupin: z českých a amerických archivů a institucí, přičemž předěl tvoří odjezd do USA, tedy rok 1895. O Jedličkově působení u nás toho příliš nevíme. Kromě matrik lze ke studiu využít archiválie týkající se vyučení, knihy řemeslníků, evidence obyvatelstva a sčítací operáty nebo spis k vydání zatykače. Jelikož Jedlička v té době pracoval „jen“ jako zlatník a rodina se často stěhovala, není dokladů o jeho

1) *Jedličkův fonografický váleček č. 173, asi 1903–1908*, foto: Tim Schoon University of Iowa, Ann and Alan January Cylinder Collection, The University of Iowa Libraries, Iowa City, Iowa, Ed. Jedlička 173: *Kdyby mě zabil, tak nevím nic, hnědý voskový váleček*. Publikováno se svolením univerzity.

4 *Studoval je v rámci své později vydané sedmisvazkové monografie Ethnic Music on Records. A Discography of Ethnic Recordings Produced in the United States, 1893–1942*. University of Illinois Press, 1990. Dnes jsou válečky neznámé.

2) Část sbírky voskových válečků na univerzitě v Iowě v původní krabici, foto: Tim Schoon University of Iowa, Ann and Alan January Cylinder Collection, The University of Iowa Libraries, Iowa City, Iowa, část sbírky 171 fonografických válečků (Edison, Columbia, Jedlička). Publikováno se svolením univerzity.

5 V překladu se může jednat o fonografické válečky i gramofonové desky.

6 Pokrok západu, roč. 37/1907–1908, č. 33, s. 7.

7 Terezie Jedličková, která zemřela roku 1802 ve vsi Rájec čp. 11, kde tehdy předci Jedličků bydleli, má v matričním zápisu uvedeno „von Pardowitz aus Böhmen“. Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA), Sbírka matrik, 1579–1949, č. knihy 309: Doubravice nad Svitavou Z 1784–1833, pag. 50.

8 Státní oblastní archiv (dále SOA) v Hradci Králové, Sbírka matrik Východočeského kraje, 1587–1949, sign. 3079, inv. č. 1161: Česká Třebová O 1863–1888, fol. 20.

9 Ibidem, sign. 1952, inv. č. 1125: Česká Třebová N 1855–1864, fol. 141.

10 MZA, Sbírka matrik, 1579–1949, č. knihy 1800: Střelice N 1842–1894, pag. 208.

11 Archiv hlavního města Prahy (dále AHMP), Sbírka matrik, 1584–1937, sign. ŽKR N14, Kostel sv. Rocha N 1868–1872, fol. 28.

životě tolik, jako tomu bylo po odchodu do New Yorku.

Na druhé straně oceánu se pramenů napak dochovalo mnoho. Jeho cestu můžeme zmapovat už od nalodění v Brémách. Život v New Yorku i obchodní aktivity bohatě dokumentují americká i krajanská periodika, ke sledování počtu členů rodiny a změn bydliště slouží zejména sčítací operáty a adresáře. Nechybí ani doklady k udělení amerického občanství. Další zdroje informací představují také staré mapy, dobové tisky o české menšině v New Yorku, stejně jako fotografie nebo databáze zaměřené na genealogii a emigraci do USA.

Moravské kořeny

Rodina Jedličkova žila po generace v malých obcích v okolí moravské metropole, i když není vyloučeno, že měla jihočeské kořeny a na Moravu přišla na konci 18. století.⁷ Eduardovi rodiče už ale na jednom místě po celý život nesetřvávali. Otec Alois Jedlička, rodák z Křtin u Blanska a povoláním zámečník na dráze, se v mládí přestěhoval za prací do České Třebové, kde potkal svoji budoucí nevěstu Františku Kolářovou. S ní se tam v roce 1865 oženil.⁸ V té době již měla Františka nemanželskou dceru Aloisii,⁹ která byla sňatkem legitimována. Brzy po svatbě se manželé vrátili zpátky na Moravu, asi kvůli zaměstnání živitele rodiny Aloise. Dne 29. března 1867 se jim v obci Střelice čp. 60, ležící v těsné blízkosti Brna, narodil nejstarší syn Eduard.¹⁰ Ale ani zde se Jedličkovi nezdrželi dlouho. O rok později

totiž přišla v Praze na Žižkově na svět dcera Josefa.¹¹ Žádní další potomci se páru už nenarodili a po zbytek života žili Eduardovi rodiče v hlavním městě.

V letech 1874–1881 absolvoval malý Eduard základní vzdělání. Vzhledem k místu bydliště lze předpokládat, že navštěvoval obecnou a potom měšťanskou školu na Žižkově nebo Vinohradech. V únoru roku 1882 vstoupil do učení k zlatníku, zhotoviteli granátového zboží a výběřčímu mostného v Praze na Vojtěchu Kohlovi (1837–1917), kde setrval pět let. Výuční list obdržel v srpnu 1886.¹² Nedlouho nato se přestěhoval do Lomnice nad Popelkou, kde získal místo ve zlatnické dílně Vincence Arleta v domě čp. 226.¹³ Hned v listopadu 1889 se v Lomnici uskutečnila svatba. Eduard Jedlička si vzal Aloisii Kříčkovou (1871–1916), dceru kartáčníka Karla Kříčky a jeho ženy Kateřiny Stěhulkové.¹⁴ Protože oba snoubenci byli podle tehdejšího zákona nezletilí, byl třeba souhlas jejich otců. Za svědka jim šel vedoucí zlatnické dílny, Arlet. Poté se manželé nastěhovali do domu Kříčkových. Deset měsíců po sňatku se narodil první syn Karel (1890–1963)¹⁵ a rok a půl po něm dcera Aloisie (1892–1927).¹⁶

V témže roce se rodina přestěhovala do severočeského Varnsdorfu. Zda tam Eduard dostal pracovní nabídku, nebo chtěl zkusit štěstí na novém místě, není zřejmé. Roli mohlo hrát i to, že v Lomnici podnikal již Arlet a pro dalšího zkušeného zlatníka se ve městě nenašlo uplatnění. Jako varnsdorfský řemeslník, *Goldarbeiter*, byl zaregistrován v říjnu 1892.¹⁷ V živnostenských rejstřících najdeme i záznam o jeho manželce Aloisii, které se od ledna 1893 povolovalo vést obchod se zlatými, stříbrnými a granátovými šperky, galanterním zbožím a hodinami.¹⁸

V červenci se Jedličkovým narodil syn Eduard Josef (1893–1966)¹⁹ a o rok později dcera Anna Julie (1894–1903),²⁰ již potkal v Americe tragický osud. O životě ve Varnsdorfu není známo nic dalšího, až do května 1895. Tehdy byl na Jedličku vydán zatykač. Z konceptu se dozvídáme, že „Eduard Jedlička z Jedovnice v okrese Boskovice na Moravě je 28 let stár, ženatý,

střední postavy, bledého obličje, má hnědé vlasy, dlouhý rezavo-blondatý knír [sic!] a tmavé oči. Jednu nohu má o něco kratší a slabší než druhou, v důsledku čehož trochu kulhá. Je obviněn z trestného činu podvodu. C. k. Krajský soud v České Lípě 5. května 1895."²¹ O jaký podvod se jednalo, není jasné. K dalšímu šetření ale nedošlo, protože tou dobou už byl Eduard na americké pevnině. K odjezdu z Rakouska-Uherska měl tedy asi pádný důvod. Proč by se jinak zcela sám, bez ženy a dětí, vydal na zaoceánskou plavbu? A kvůli čemu zvolil právě město New York? Podíváme-li se do tehdejších adresářů, několik osob s tímtéž příjmením v nich najdeme. Rodinní příbuzní? Zatím nevíme.

Odchod do Ameriky a první roky v nové zemi

Na Ellis Island přicestoval Jedlička 10. dubna 1895 z Brém na lodi Stuttgart společnosti Norddeutscher Lloyd.²² Kromě základních životopisných údajů se ze seznamu pasažérů dozvídáme i to, že zamýšleným místem pobytu byl New York.²³ Jeho žena Aloisie se čtyřmi dětmi a dvěma zavazadly dorazila až v lednu následujícího roku lodí Weimar.²⁴

V New Yorku se manželům Jedličkovým narodilo ještě dalších sedm dětí: Rudolph (1896–1963), Josephine (1898–1996), Růžena neboli Rose (1900–1918), Bertha (1902–1997), Marie (1903–1965), Frank (1905–1964) a Lydie (1908–2000).²⁵ V roce 1905 za rodinou přicestoval také třicetiletý čtyřletý Karel Kříčka, muzikant a bratr Aloisie Jedličkové.²⁶ Z dochovaného adresáře města z roku 1898 je patrné, že Eduard Jedlička pokračoval i ve Spojených státech ve vyučeném řemesle.²⁷ Jeho služeb využili roku 1901 i tamní čeští krajané, kteří u něj nechali vyrobit stříbrnou lípovou ratolest, již slavnostně předali skladateli Janu Kubelíkovi (1880–1940) při jeho návštěvě New Yorku.²⁸ Jedličkův obchod a dílna se v té době nacházely na adrese 424 E 73rd Street, kde rodina zároveň bydlela.²⁹ O dva roky později se přestěhovali o tři domy vedle na adresu 400 E 73rd³⁰ a poté znovu na nedalekou 1359 Avenue A.³¹

Značka Ed. Jedlička

Rok 1903 znamenal pro Jedličku začátek úspěšného podnikání, ale také velkou rodinnou tragédií. Dne 28. března podal žádost na americkém patentovém úřadě o registraci značky *Ed. Jedlička*, kterou chtěl označovat své zboží. Povolení mu vydali záhy.³² S touto novou obchodní značkou se krajané mohli setkat v reklamách v tisku a v různých podobách také přímo na fonografických válečkách. Válečky byly zpravidla opatřeny nálepkou s podobiznou Eduarda Jedličky, jeho podpisem, názvem písně, číslem skladby a copyrightem, někdy uvedeném v plném znění: „Každý Jedličkův Record opatřen jest touto ochranou známkou. Žádné jiné nejsou pravé. Laboratoř: Ed. Jedlička, 1359 Ave. (od roku 1908 1328 Ave.), N.Y.C. JEDLIČKŮV MASTER RECORD.“³³ Nejstarší nalezená reklama byla zveřejněna v *Pokroku západu*, prvních česky psaných novinách vydávaných v Omaze v Nebrasce, a lákala na *nejnovější a jediné toho druhu české rekordy Bohumíra Kryla*.³⁴

Téhož roku zasáhlo rodinu neštěstí. Dcera Anna Julie zemřela poté, co utrpěla těžké zranění po srážce s koňským povozem na ulici před jejich domem. O incidentu informoval *The New York Times*: „Minulý pátek přejel osmiletou Annie Jedlicka vůz přímo před jejím domem na 1359 Avenue A. Modrooká, plavovlasá dívka ani neomdlela, ani neplakala. Dokonce se do znepokojených tváří lidí čekajících na příjezd sanitky usmívala. „Ty jsi ale statečná holčička,“ řekl jeden muž. „Tady máš čtvrták, a až tě dá pan doktor do pořádku, koupíš si panenku.“ Sklonil se k ní

3) *Lípová ratolest pro Jana Kubelíka, 1901, foto: Filip Šír Národní muzeum, České muzeum hudby, Hudebněhistorické oddělení, Fond osobních pozůstalostí: Jan Kubelík, inv. č. K 96, Ratolest stříbrná.*

12 AHMP, Společenstvo zlatníků, stříbrníků a klenotníků pro zemi českou Praha, 1859–1950, inv. č. 16: Seznam učňů (1881–1884 [1919]).

13 Státní okresní archiv (dále SOKA) Semily, Archiv města Lomnice nad Popelkou, 1561–1945, kn. č. 86: Evidence cizích příslušníků.

14 SOA v Hradci Králové, Sběrka matrik Východočeského kraje, 1587–1949, sign. 8754, inv. č. 5682: Lomnice nad Popelkou O 1872–1940, fol. 110.

15 *Ibidem*, sign. 5699, inv. č. 5670: Lomnice nad Popelkou N 1872–1890, fol. 322.

16 *Ibidem*, sign. 6820, inv. č. 5672: Lomnice nad Popelkou N 1891–1912, fol. 16.

17 SOKA Děčín, Okresní úřad Rumburk, 1850–1938, bez inv. č., Živnostenský rejstřík pro řemesl. živnosti (1891–1919).

18 *Ibidem*, bez inv. č., Rejstřík svobodných a řemeslných živností okresu Rumburk (1886–1895).

19 SOA v Litoměřicích, Sběrka matrik Severočeského kraje, 1558–1949, sign. L169/44, inv. č. 8395: Varnsdorf N 1892–1894, fol. 146.

20 *Ibidem*, sign. L169/45, inv. č. 896: Varnsdorf N 1894–1896, fol. 4.

21 Přeloženo z německého originálu. Národní archiv, Policejní ředitelství Praha I, 1786–1930, období 1891–1895, krabice č. 3643, sign. G-10/108.

22 Založena 20. 2. 1857 v Brémách.

23 The National Archives of the United States in Washington, DC (dále NA US), Passenger Lists of Vessels Arriving at New York, 1820–1897, Roll 639, 10 Apr 1895, Ticket No. 86.

24 Ibidem, Roll 653, 10 Jan 1896, Ticket No. 1698.

25 Department of Commerce and Labor-Bureau of the Census (dále USCB), 13. Census of the United States: 1910 Population, New York, New York, New York City – Bronx, List 3-A. Data úmrtí byla převzata z online databáze MyHeritage (<http://myheritage.com>).

26 NA US, Passenger and Crew Lists of Vessels Arriving at New York, 1897–1957, Roll 610, Records of the Immigration and Naturalization Service, Record Group 85, List E-18.

27 V adresáři a sčítání lidu byl označován až do konce života střídavě jako jeweler nebo watchmaker.

28 Květy americké, 2. 1. 1902, roč. 2, č. 10, s. 2. Ratolest je dnes součástí sbírek Českého muzea hudby. Národní muzeum, České muzeum hudby, Hudebněhistorické oddělení, Fond osobních pozůstalostí: Jan Kubelík, inv. č. K 96, Ratolest stříbrná.

29 Trow's New York City Directory. New York, 1898, s. 644.

30 Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1900, s. 628.

31 Ibidem. New York, 1903, s. 691.

32 Patent s evidenčním číslem 10 027 se vztahoval na fonografické nahrávky. Official Gazette of the United States Patent Office, Vol. CIV, Washington 1903, s. 1117.

33 University of Iowa, Ann and Alan January Cylinder Collection, Ed. Jedlička 173: Kdyby mě zabil, tak nevím nic, hnědý voskový váleček.

a vtiskl jí stříbrnou minci do dlaně. Sevřela kolem ní prsty a oči jí zazářily. „To je doopravdy na panenku?“ zašeptala. „Doopravdy,“ řekl ten pán a odešel. Sanitka přijela a mladý lékař dítě vyšetřil. Zranění byla natolik vážná, že řidiče sanitky požádal, aby jel rychle. ... Večer zemřela.“³⁵

I přes tuto tragédii pokračoval Eduard v rozšiřování svého podnikání v oblasti hudebního průmyslu. Kromě nahrávání fonografických válečků se věnoval i prodeji samotných válečků, fonografů, gramofonových desek, hudebních nástrojů a hudebnin z Čech, fotoaparátů ale i kuchačkových hodin, šperků a dalšího zboží, jak informovaly obsáhlé reklamy uveřejňované opět v *Pokroku západu*. Nechyběla v nich ani připomínka, že firma byla založena roku 1898.³⁶ V následujících letech svoji nabídku rozšiřoval o české

produkty, jako byly knihy, partitury či nahrávky k poslechu i tanci. V tisku se jeho podnik nově uváděl jako *hudební závod a knihkupectví*.³⁷

Rozvoj obchodu a investice do něj a neustále rostoucí počet druhů zboží mohl souviset s tím, že rodina Jedličkova se rozhodla v Americe zůstat natrvalo. Spolu se svým švagrem Kříčkou požádal Eduard v srpnu 1905 o americké občanství.³⁸ Podle amerických zákonů jim mohlo být uděleno za pět let od podání formuláře, pokud budou žít v zemi nepřetržitě po celou dobu a splní všechny náležitosti.³⁹

Americký občan i český vlastenec

Během pětiletého období čekání pokračoval Jedlička v úspěšně rozjetém podnikání. V roce 1908 přesídlil se svou firmou na novou adresu 1328 First Avenue⁴⁰ a zároveň zakoupil dvě stavební parcely na Dorsey Street za 5500 \$,⁴¹ kde nechal postavit dům, v němž od roku 1911 s rodinou bydlel.⁴² Permanentně rozšiřoval nabídku ve svém obchodě a v dobovém tisku lákal ke koupi konkrétních českých a slovenských skladeb na válečcích určených pro Edisonovy a Columbia fonografy, chlubil se i *největším výběrem talířových rekordů v Americe*.⁴³ Gramofonové desky Jedlička ovšem sám nevyráběl, ale nakupoval je přímo od výrobce, zpočátku především od společností Columbia Record a Victor. Ty pak nejpozději od roku 1908 opatřoval nálepkou s logem a názvem své firmy.⁴⁴ Zároveň stále pracoval i jako zlatník a hodinář.⁴⁵

Ve sčítání lidu z dubna 1910 je u všech členů rodiny Jedličkovy uvedena česká národnost, vzápětí přepsaná na americkou.⁴⁶ Stalo se tak v důsledku udělení občanství v červnu 1910.⁴⁷ Na českou kulturu ale Eduard Jedlička nezaněvřel. Už v počátcích pobytu v New Yorku se aktivně podílel na dění v komunitě svých rodáků. Z kusých informací víme, že působil jako herec⁴⁸ a režisér⁴⁹ v dramatickém spolku Záboj.

S jeho jménem se setkáváme později i na české krajské operní scéně, o čemž nás zpravují znovu reklamy. Jedlička se jednak angažoval jako prodejce vstupenek

Jedličkovy české rekordy

ČESKÉ RECORDY

Původní (Máster)
americká výroba.

Hodící se na všechny druhy fonografů a grafofonů. Zvláště upozorňuji na nejnovější a jediné toho druhu české rekordy (sola na křídlovku) : : : : : :

BOHUMÍRA KRYLA,

nejznamenitějšího kornetisty na světě, jichž jest 94 různých čísel,

výhradně českých národních písní a duet z českých oper.

Dále upozorňuji, že lze u mne koupit veškeré nejnovější české písně, duetta, kplety, popěvky a zvláště **české hudební válečky**. Seznamy pošlou se na požádání. Adresujte:

ED. JEDLIČKA,

jediný vyrábětel českých původních rekordů,

1359 Ave. A, - NEW YORK, CITY.

4) Reklama na americké rekordy Eduarda Jedličky, 1903
Květy americké, roč. 3/1902–1903, č. 29, s. 16.

na jednotlivá představení a nejspíš i plnil roli propagátora,⁵⁰ zároveň v některých také osobně vystupoval.⁵¹ V lednu 1912 byla v deníku *New York Herald* otištěna rozsáhlá reportáž (v překladu *Zpěvní Češi neobjevení ještě starou Broadway*)⁵² o operách uváděných na scéně Národního domu.⁵³ Jednalo se o *Bohemians in China*, *Evžena Oněgina* a *Psohlavce*. Součástí článku byly i reprodukce fotografií z jednotlivých scén. Ukázka z *Psohlavců* a *Bohemian in China* znázorňuje účinkující v kostýmech, včetně barytona Jedličky ve společnosti tenoristy pražského Národního divadla Bohumila Ptáka (1869–1933), který tehdy hostoval v USA.⁵⁴ O inscenaci opery *Prodaná nevěsta* a krátkých doprovodných scének psal deník *The Suffolk County News*: „Soudě podle bouřlivého smíchu, který mezi Čechy v publiku vyvolal svým vystoupením komediální Edward Jedlička, byl neodolatelný. A přestože byl jazyk pro více než polovinu jeho posluchačů zcela nerosrozumitelný, veselí se stalo tak nakažlivým, že panu Jedličkovi znovu a znovu tleskali.“⁵⁵

Na základě spolupráce s Ptákem začal Jedlička prodávat i jeho nahrávky: „České recordy pana Boh. Ptáka a sl. Hanny Foersterové již na prodej.“⁵⁶ Bohumil Pták se po čtyřměsíčním účinkování v New Yorku loučil slovy poděkování: „Ukončiv zdárně své působení v New Yorku ... jest mou milou povinností vzdáti Vám všem díky ... Těm, kteří jako hlavní činitelé byli nám radou otcovskou nápomocni, jsou v první řadě starý dobrý bojovník českého umění v New Yorku p. Ed. Jedlička.“⁵⁷

Roku 1912 se v Praze konal Šestý všesokolský slet. Účastnila se jej i výprava amerických Čechů, kteří do vlasti odjížděli z New Yorku. Tuto událost Jedlička zachytil na fotografiích, z nichž poté vyrobil série pohlednic,⁵⁸ zároveň ve svém obchodě nabízel i pohlednice se sokolskou tematikou vydané Českou obcí sokolskou v Praze.⁵⁹ A právě fotografování bylo další zálibou i profesí Eduarda Jedličky. V roce 1909 zdokumentoval pro článek *Čeští umělci v New-Yorku* ateliér Alfonse Muchy a díla Josefa Kratiny z výstavy v tzv. „České knihovně“ určené zejména pro české krajany.⁶⁰ Fotografie opatřoval svým jménem nebo razítkem.⁶¹ Aparáty

a fotografické zboží pak byly součástí široké nabídky v jeho obchodě⁶² a zároveň všem zájemcům bezplatně nabízel kurz fotografování.⁶³

Druhá dekáda se nesla stále v duchu plnění poptávek od šperků, fonografů přes hudební nástroje, holicí britvy až po pohádkové knihy pro děti nebo elektrické přístroje pro domácí léčení nervozity a revmatizmu.⁶⁴ Roku 1914 vyšel v deníku *The Evening World* seznam prodejců značky Victor v New Yorku, mezi nimiž nemohl Eduard Jedlička chybět.⁶⁵ Spolupráce s velkými vydavatelstvími i úspěšný podnik musely Jedličkovým přinášet nemalý zisk, protože v témže roce si nechali postavit východně od New Yorku v obci East Islip dům, respektive nejdřív si u architekta Franka Brauna objednali jeho architektonický návrh.⁶⁶

Z nového bydliště se ale společně neradovali dlouho. 10. února 1916 totiž náhle ve věku 45 let zemřela manželka Aloisie.⁶⁷ Jak bylo v té době zvykem, další sňatek na sebe nenechal dlouho čekat. Ovdovělý otec devíti dětí, navíc pracovně velmi vytížený, musel brzy začít hledat někoho, kdo by se o domácnost i její členy postaral. A tak se podruhé oženil ještě téhož roku v listopadu s Emmou Černovskou (1880–1956),⁶⁸ původním jménem Bohumilou,

5) Nálepka na desce Columbia Record s logem firmy Ed. Jedlička, po roce 1908, foto: Filip Šír. Soukromá sbírka Filipa Šíra.

34 Bohumír Kryl (1875–1961) byl český kapelník a kornetista, jehož tvorba byla jako vůbec první mezi našimi krajany zaznamenána na hudební nosič. *Pokrok západu*, roč. 32/1902–1903, č. 32, s. 8; *Květy americké*, roč. 3/1902–1903, č. 29, s. 16.

35 Přeloženo z anglického originálu. *The New York Times*, 28. 9. 1903, roč. 53, č. 16 764, s. 1. O nehodě informoval i *The Chicago Daily Tribune*, 28. 9. 1903, roč. 62, č. 232, s. 4; *The Sun*, 28. 9. 1903, roč. 71, č. 28, s. 1; *The Topeka Daily Capital*, 10. 10. 1903, roč. 27, č. 87, s. 3; *The Kansas Semi-Weekly Capital*, 13. 10. 1903, roč. 25, č. 80, s. 3; *The Western Call*, 16. 10. 1903, roč. 26, č. 9, s. 6.

36 Tato reklama se v týdeníku objevovala pravidelně v letech 1904 a 1905. Jedna z nich byla uveřejněna v *Pokrok západu*, roč. 34/1904–1905, č. 13, s. 14.

37 *Pokrok západu*, roč. 35/1905–1906, č. 20, s. 7.

- 38** National Archives and Records Administration, Washington, DC (dále NARA), *Index to Petitions for Naturalizations Filed in Federal, State, and Local Courts in New York City, 1792–1906, Records of District Courts of the United States, 1685–2009, RG 21, s. 707.*
- 39** Tyto podmínky byly uvedeny přímo v žádosti o občanství. NARA, *Alphabetical Index to Petitions for Naturalization of the U.S. District Court and Circuit Court for the Southern District of New York, 1824–1941, M1676, Roll 27, List 146.*
- 40** Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1908, s. 819.
- 41** The New York Times, roč. 58, č. 18 735, 11. 5. 1909, s. 14.
- 42** Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1911, s. 721.
- 43** Pokrok západu, roč. 37/1907–1908, č. 33, s. 7.
- 44** Soukromá sbírka Filipa Šíra, Praha.
- 45** Hlas lidu, 1. 1. 1912, roč. 26, č. 136, s. 8.
- 46** USCB, 13. Census of the United States: 1910 Population, New York, New York, New York City – Bronx, List 3-A.
- 47** NARA, *Alphabetical Index to Petitions for Naturalization of the U.S. District Court and Circuit Court for the Southern District of New York, 1824–1941, M1676, Roll 27, List 146.*
- 48** Amerikán, 20. 9. 1900, roč. 26, č. 3a, s. 1.
- 49** Ibidem, 25. 4. 1901, č. 34a, s. 3.
- 50** Upoutávka na „Velký operní večer slovanských a českých oper ... Vstupenky v ceně 50, 35 a 25 centů u p. Jedličky“ byla uveřejněna v deníku Hlas lidu, 30. 11. 1911, roč. 26, č. 109, s. 8.
- 51** „Při tomto účinkují ... p. Ed. Jedlička a sl. Jedličkova vedle sboru, jenž zároveň tančí národní tance.“ Hlas lidu, 4. 1. 1912, roč. 26, č. 139, s. 1. „... a rovněž pan Jedlička, jenž vystoupil ve „Snu Čecha v cizině“, byl odměněn uznáním obecnstva.“ Hlas lidu, 1. 2. 1912, roč. 26, č. 163, s. 1.

z obce Červené Janovice.⁶⁹ Další děti už spolu neměli.

Ani v následujících letech neztrácel Jedlička nic ze své podnikavosti. O jedné kuriózní záležitosti napsal v roce 1917 deník *The Duluth Herald*: „Ed Jedlička minulý týden poslal loď do Texasu zásilku brambor. Tento prodej drží rekord co do vzdálenosti.“⁷⁰ Ze sčítání obyvatel roku 1920 se dozvídáme, že většina dětí už žila samostatně, kromě dcer Marie a Lydie.⁷¹ Do této doby spadá i založení firmy *Jedlicka Bros.* na Long Islandu jeho dvěma syny Charlesem (Karlem) a Rudolphem, která se stala úspěšnou pokračovatelkou rodinného obchodu na poli hudebního průmyslu, když za prvních šest let inkasovala zisk 43 000 \$.⁷²

Sám Eduard také nadále podnikal, ale z dobového tisku je zřejmé, že se od 20. let více zaměřoval na své původní zlatnické povolání, přestože nahrávky a přehrávače byly v nabídce jeho firmy po dalších dvacet let, kdy už ji převzal syn Eduard mladší.⁷³ Jisté je, že do rodné vlasti se Jedlička již nikdy nevrátil. Když 26. června 1944 zemřel ve věku 77 let,⁷⁴ zanechal po sobě podnik s téměř padesátiletou historií.

Jedličkova produkce a příběhy vybraných nahrávek

Jedličkovy Records představují vzácný náhled do repertoáru písní zpívaných v komunitě amerických Čechů na počátku 20. století. Jejich výjimečnost spočívá hlavně v tom, že jsou mnohdy nejstaršími svědectvími o znějící podobě, jinak je známe jenom z notových zápisů 19. a 20. století. K Jedličkovým fonografickým válečkům lze dnes přistupovat jako ke vzorku písní, jež byly známé a žádané mezi českými osadníky jeho generace. Předpokládáme, že se jednalo nejčastěji o lidi, kteří vyrostli na českém venkově a před vystěhováním do Ameriky pobývali chvíli v některém velkoměstě s vícejazyčnou komunikací. Proto se zde setkáváme jak s lidovými písněmi typickými pro vesnické komunity, tak s dobovým „městským folklórem“. Výroba a prodej válečků byly komerční záležitostí. Předpokládáme proto, že při

volbě repertoáru hrála roli očekávání zákazníků. Americké prostředí bylo také svobodnější od určité autocenzury vsudypřítomné v Rakousku, kde se každá národní komunita snažila o co nejlepší sebezprezentaci. Výrobce prvních nahrávek svým způsobem navazoval na zkušenosti českých výtěžných muzikantů a hudebních vydavatelů „nižších“ uměleckých a společenských ambicí. Tím myslíme především tiskaře nízkorozpočtových kramářských písní (*broadside ballads*) a výrobců kolovrátků a orchestrionů, kteří byli v kontaktu se zákazníky a dokázali předcházet jejich přání. Krajané v Americe patrně nejraději kupovali nahrávky hudby, kterou znali, a jež jim zprostředkovávala vzpomínky na domov. Není proto překvapením, že v nabídce *Jedličkových Records* to byly nejčastější písně. Instrumentální kusy jsou zastoupeny jen málo a převažují mezi nimi transkripce operních árií. Mluvené slovo je spíše vzácné a dominují mu komické výstupy.

Jedním z důvodů k preferenci strofických písní mohl být časový limit daný technickými parametry cylindru. Jedlička zpíval nejčastěji sám s doprovodem klavíristy, jenž dokázal každou píseň pohotově doplnit předehrou a mezihrami, případně improvizací až do konce. Nejčastějším repertoárem jsou české lidové písně tradované ústně, které většinou najdeme jak v edicích 19. století, tak v dnešních školních zpěvníkách. Kromě nich však Jedličkovy nahrávky obsahují zajímavé příklady dobových ukázek z městského folklóru, dnes většinou již zapomenutých. Některé z nich si zaslouží bližší seznámení, protože podávají svědectví o zajímavých interakcích mezi českým, německým a anglickým jazykovým prostředím.

Vesničko má pod Šumavou (č. 435)

Vesničko má pod Šumavou je typický příklad patriotické písně, jaké vznikaly ve střední Evropě na přelomu 19. a 20. století. Jejich obliba souvisela patrně se stárnutím generace lidí, kteří odešli z vesnic do měst v době rozvoje průmyslu. Jedličkova verze existovala v německé a české podobě.

Autorem původního německého textu a hudby byl Johann Baptist Blobner (1850–1931)⁷⁵ a jeho sentimentální píseň vyjadřuje touhu starého člověka po ztraceném domově. Česká verze je jednodušší a opěvuje život v obci na břehu Vltavy. V Jedličkově době si tuto píseň oblíbovali lidé, kteří se stěhovali z hor do velkoměst, někteří ještě dále do Ameriky. Kolem roku 1900 je zmiňována mezi nejčastějšími melodiemi žebračských kolovrátků (*barrel-organ*).⁷⁶

Ó Barboro (č. 153)

Píseň *Ó Barboro* pochází z prostředí pražského kabaretu. Byla zpívána jako „Ó Barboro! Původní dramaticko-komický kuplet s pláčem od Kohna“.⁷⁷ Na melodii zpívané Jedličkou poznáváme, že je vypůjčena z německé vánoční písně *O Tannenbaum*. Je tedy jednou z parodií této obecně známé písně především v německém jazykovém prostředí.⁷⁸ Děj se odehrává v hostinci

U Bachorů ve výčepu. V původním tisku je ovšem toto místo opatřeno poznámkou *možno jmenovati libovolný hostinec*.⁷⁹ Když ji nahrál Jedlička pro českoamerické publikum, šel v autorově doporučení tak daleko, že nechal příběh rozvinout v kulisách tehdejšího New Yorku.

Jen do toho, hrc panáci, ať se pingl hází (č. 384)

V tomto případě Jedlička zachytil dobovou verzi písně, která se patrně vyznačovala značnou popularitou, nepřehledným množstvím variant a nezjistitelným stářím. Do světových hudebních dějin vstoupil tento okruh písní díky vzpomínkám Gustava Mahlera na jeho dětství v Jihlavě. Mahler si pamatoval začátek české písně, který byl zapsán německým pravopisem jako *Eits a binkl Kasi*. Obvykle byl tento citát spojován s písní potulných tovaryšů, která začínala slovy *Šel tuláček*

- 52** *Hlas lidu*, 23. 1. 1912, roč. 26, č. 155, s. 1.
53 *The New York Herald*, 21. 1. 1912, roč. neuveden, č. 27 544, s. 3 (3. sekce).
54 *K vystoupením Ptáka a Jedličky také The Baltimore Sun*, 31. 1. 1912, roč. 60, č. 76, s. 7 nebo *Dennice novověku*, roč. 35/1911–1912, č. 21, s. 8.
55 Přeloženo z anglického originálu. *The Suffolk County News*, 1. 3. 1912, roč. 27, č. 38, s. 1.
56 *Hlas lidu*, 9. 5. 1912, roč. 26, č. 184, s. 8.
57 *Ibidem*, 27. 2. 1912, č. 185, s. 1.
58 *Jedna z fotografií byla otištěna v Hlase lidu. Ibidem*, 12. 6. 1912, č. 213, s. 1.
59 „15 rozličných druhů pohlednic v barvách ... kus 5 c.“ *Ibidem*, 24. 4. 1912, č. 171, s. 8.
60 *Český svět*, roč. 5/1908–1909, č. 27, s. 6–10.
61 *Soukromá sbírka Grega Diona, Severní Karolína*.

Ó Barboro, Ó Barboro, byly to krásné časy,
 Když v očka tvá jsem pohlížel a hladil tvoje vlasy,
 ... tam u baru, tam jedli jsme a pili.
 Ó Barboro, Ó Barboro, blahořečím té chvíli.

//: Bý bá bu Barboru, bý bá bu Barboru,
 bý bá bu Barboru, tu já mám rád.
 Bý bá bu Barboru, bý bá bu Barboru,
 bý bá bu Barboru, tu já mám rád. ://

Druhý den mě však dopsala jste milostné psaníčko,
 abych přišel do Central parku jen na malé randíčko.
 Já letěl jak elektrika, jak mě dal psaní posel.
 Ó Barboro, Ó Barboro, tam stál jsem jako osel.

//:...://

Při posledním přec shledání jsme byli hnedka v sobě.
 Já chtěl jsem od ní hubičku v Národní budově.
 Dáti mně jí nechtěla, leč odbila mě zhola.
 Ó Barboro, Ó Barboro, proč pak mě máš za vola?

//:...://

Oh Barbora, Oh Barbora, it was a beautiful time.
 I was gazing into your eyes and stroking your hair.
 ... There at the bar, we ate and drank there
 Oh Barbora, Oh Barbora, I reminisce that time

//: Bý bá bu Barbora, bý bá bu Barbora,
 bý bá bu Barbora, she is who I adore.
 Bý bá bu Barbora, bý bá bu Barbora,
 bý bá bu Barbora, she is who I adore. ://

The next day you wrote me a love letter,
 That I should come to Central Park for a little date.
 I ran like the wind, like a messenger had sent me.
 Oh Barbora, Oh Barbora, I stood there like an ass.

//:...://

The last time we met, we didn't agree right away.
 I wanted a kiss from her at the National building.
 She did not want to give it to me, to leave her alone.
 Oh Barbora, Oh Barbora, why do you have me as you idiot?

//:...://

- 62** Hlas lidu, 23. 7. 1912, roč. 27, č. 27, s. 8.
- 63** *Ibidem*, 24. 6. 1913, č. 300, s. 8.
- 64** *Ibidem*, 28. 11. 1913, roč. 28, č. 130, s. 8.
- 65** *The Evening World*, 4. 12. 1914, roč. 1914, s. 5. V seznamech se pak ve větší míře objevoval v letech 1916 až 1918.
- 66** *Record and Guide*. New York, 23. 5. 1914, s. 938.
- 67** New York, State Death Index, 1880–1956, database, FamilySearch (<https://www.familysearch.org>), Louisa Jedlicka, 1916.
- 68** New York, Extracted Marriage Index, 1866–1937 database, Ancestry (<http://ancestry.com>), Jedlicka Edward, Cernovsky Emma, Nr. 31 566.
- 69** SOA v Praze, Sbirka matrik a průvodní listinný materiál, Středočeský kraj, 1573–1949, Červené Janovice 25, fol. 18.
- 70** *The Duluth Herald*, 6. 10. 1917, roč. 35, č. 156, s. 19.
- 71** USCB, 14. Census of the United States: 1920 Population, New York, East Islip, List 4-A.
- 72** O firmě podrobněji *The Talking Machine World*, 15. 8. 1925, roč. 21, č. 8, s. 30. Reklamy na Jedlicka Bros. vycházely nejpozději od roku 1922 v deníku *The Brooklyn Standard Union* i dalších.
- 73** Reklamy vycházely i během 2. světové války. *The Messenger* (Smithtown Branch, N. Y.), 19. 12. 1941, roč. 11, bez č., s. 5.
- 74** New York, State Death Index, 1880–1956, database, FamilySearch (<https://www.familysearch.org>), Edward Jedlicka, 1944.
- 75** K autorství písně viz <https://www.kohoutikriz.org/autor.html?id=blobn> [cit. 31. 8. 2022].
- 76** PROCHÁZKA, Karel. Národopisné rozhledy. *Vlast*, 1904, roč. 21, s. 180.
- 77** SPRINGER, Josef. Český katalog bibliografický za rok 1894. Praha, 1895, s. 172.
- 78** K vývoji písně a textovým parodiím v němčině viz www.liederlexikon.de/lieder/o_tannenbaum [cit. 31. 8. 2022].

malý z Uher do Moravy a měla refrén *Ať se píngl hází*.⁸⁰ Jedličkova nahrávka je cenným dokumentem zaznamenávajícím jinou z paměťových verzí písně, které byly známe kolem roku 1900. Bez zbytečných podrobností je v ní naznačováno rychlé seznamování mladých lidí na tanečních zábavách za hradbami Prahy. Jedličkova verze je pozoruhodná tím, že vyjmenovává jak předměstské tančírny staré Prahy (Na Marjánce v Břevnově, U Zvonu v Košířích), tak newyorský Central Park.

Budoucí výzkum

Přestože život Eduarda Jedličky je již poměrně podrobně zdokumentován v této studii, otvírají se další témata, která budou předmětem našeho dalšího výzkumu. Zatím není přesně jasné, jaký byl osud Jedličkových válečků. Podaří se najít dosud nenalezené soubory a sestavit kompletní databázi jeho tvorby? Věříme, že některé objevíme u jeho potomků, další by mohly ležet zapomenuty v muzeích nebo jiných institucích. Pomoci by mohla i poučená veřejnost, jako tomu bylo v případě rodiny Jiruškovy. Tím by se otevřela cesta k ucelenému zmapování jedné konkrétní produkce pro vybrané, v tomto případě české, etnikum. Obsahový rozbor jednotlivých nahrávek by mohl ještě více odhalit dobové realie New Yorku počátku 20. století v kontextu české krajanské kultury. Dosud opomíjený je i osud firem *Ed. Jedlicka* a *Jedlicka Bros.* Něco už nám naznačily nashromážděné materiály z dobového tisku, další čekají v amerických archívech na své objevení.

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/24.II.d, 00023272).

Seznam použité literatury:

Amerikán, 1900–1901.
The Baltimore Sun, 1912.
The Brooklyn Standard Union, 1922.
 CUMMINS, George M. III. *Mahler*

Re-Composed. Bloomington, 2011.
 ČERVENKA, Miroslav. Využití kupletu v básních Františka Gellnera. *Česká literatura*, 1959, roč. 7, č. 3.
Český svět, 1908–1909.
Dennice novověku, 1911–1912.
The Duluth Herald, 1917.
The Evening World, 1914–1918.
 GÖSSEL, Gabriel a ŠÍR, Filip. *Bohemia on Records. Early Czech Sound Recordings in the United States / Krajané za velkou louží*. Praha, 2018.
Hlas lidu, 1911–1913.
The Chicago Daily Tribune, 1903.
The Kansas Semi-Weekly Capital, 1903.
Květy americké, 1902–1903.
The Messenger (Smithtown Branch, N. Y.), 1941.
The New York Herald, 1912.
The New York Times, 1903, 1909.
Official Gazette of the United States Patent Office, Vol. CIV, Washington 1903.
Pokrok západu, 1902–1908.
 PROCHÁZKA, Karel. Národopisné rozhledy. *Vlast*, 1904, roč. 21.
Record and Guide, New York, 1914.
 SPRINGER, Josef. *Český katalog bibliografický za rok 1894*. Praha, 1895.
The Suffolk County News, 1912.
The Sun, 1903.
The Talking Machine World, 1925.
The Topeka Daily Capital, 1903.
Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1900.
Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1903.
Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1908.
Trow's General Directory of the Boroughs of Manhattan and Bronx. New York, 1911, s. 721.
Trow's New York City Directory. New York, 1898.
The Western Call, 1903.

Seznam online zdrojů:

<https://www.familysearch.org>
<https://www.kohoutikriz.org/autor.html?id=blobn>
www.liederlexikon.de/lieder/o_tannenbaum
<http://myheritage.com>

Seznam pramenů:

AHMP, *Sbírka matrik.*

AHMP, *Společenstvo zlatníků, stříbrníků a klenotníků pro zemi českou Praha.*

MZA v Brně, *Sbírka matrik.*

NARA, *Alphabetical Index to Petitions for Naturalization of the U.S. District Court and Circuit Court for the Southern District of New York.*

NARA, *Index to Petitions for Naturalizations Filed in Federal, State, and Local Courts in New York City.*

Národní archiv, *Policejní ředitelství Praha I.*

Národní muzeum, *České muzeum hudby, Hudebněhistorické oddělení, Fond osobních pozůstalostí: Jan Kubelík.*

NA US, *Passenger and Crew Lists of Vessels Arriving at New York.*

NA US, *Passenger Lists of Vessels Arriving at New York.*

SOA v Hradci Králové, *Sbírka matrik Východočeského kraje.*

SOA v Praze, *Sbírka matrik a průvodní listinný materiál.*

SOA v Litoměřicích, *Sbírka matrik Severočeského kraje.*

SOKA Děčín, *Okresní úřad Rumburk.*

SOKA Semily, *Archiv města Lomnice nad Popelkou.*

University of Iowa, *Ann and Alan January Cylinder Collection.*

USCB, 13. *Census of the United States: 1910 Population, New York.*

USCB, 14. *Census of the United States: 1920 Population, New York.*

79 Více ČERVENKA, Miroslav. *Využití kupletu v básních Františka Gellnera. Česká literatura, 1959, roč. 7, č. 3, s. 279–294.*

80 CUMMINS, George M. *III. Mahler Re-Composed. Bloomington, 2011, s. XXXVIII.*